

ніколи не може бути метою таких заходів; 3) не допускаються політичні чи соціальні зловживання процесом люстрації. Мета люстрації – не покарання ймовірно винних, а захист молоді демократії (Рішення у справі «Матієк проти Польщі» від 2007 р.).

Люстраційна процедура не є покаранням. Якщо норми національного закону допускають обмеження прав, то такі обмеження мають бути індивідуальними. При розгляді справ про люстрацію мають бути дотримані всі стандарти справедливого судового розгляду (Рішення у справі «Любох проти Польщі» від 2008 р.).

Отже, європейські й інші міжнародні стандарти у сфері проведення люстрації мають важливе методологічне значення для вітчизняного процесу розробки механізму очищення влади. Цінності, визнані міжнародним співтовариством, результати апробації інституту люстрації в зарубіжних країнах й особливості державотворення України мають бути покладені в основу правового регулювання очищення влади.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (зі змінами, внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 19. – Ст. 583).

Наливайко Лариса Романівна

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін,
Віце-президент Всеукраїнської громадської організації
«Асоціація українських правників»,
Голова Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

Кравченко Ганна Володимирівна

студентка факультету № 2
заочного навчання цивільних осіб ННІ ПОЗН

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА МАЙБУТНЄ

Проведення конституційної реформи в Україні є необхідним на сьогодні кроком для розбудови демократичної, правової держави. Доцільність її проведення обумовлена політичними та правовими чинниками.

Сьогодні стало очевидним, що Конституція України містить низку недоліків, зокрема: встановлює пряму залежність народних депутатів від лідера політичної сили, невідповідність статусу Президента України його повноваженням, конституційний спосіб формування Уряду закладає конфліктність у його майбутню роботу, закріплює неефективну систему центральних органів виконавчої влади, слабкість конституційного правосуддя, унеможлиблює повноцінну адміністративно-територіальну реформу та становлення місцевого і регіонального самоврядування [5, с. 30]. Чинна Конституція України не створює умов для необхідних на сьогодні суспільству інституційних реформ.

Аналіз Конституції України 1996 року, до якої Україна повернулася після відміни конституційної реформи 2010 року, свідчить, що в ній з огляду на усталені канони науки конституційного права та досвід зарубіжних країн за основними визначальними ознаками закладена все ж таки не президентсько-парламентська форма правління, як зазвичай вважалося, а своєрідна, властива саме Україні, модель президентської форми, оскільки жодна інша відома форма державного правління не вкладається у вироблені науково-класичні рамки [4, с. 384]. Незалежно від форми державного правління, влада має передусім опиратися на демократичний спосіб формування.

Конституція 1996 року була визнана однією з найдемократичніших у Європі. Положення розділів I «Загальні засади» та II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», безперечно, відповідають міжнародним стандартам у галузі конституційного права. Водночас більшість інших розділів Основного Закону, положеннями котрих регламентується формування, повноваження та організація роботи органів державної влади, ще зберігають рудименти радянської командно-розподільчої системи. Особливо це стосується такої важливої складової громадянського суспільства, як місцеве самоврядування, котре, хоча й визнається та гарантується відповідно до ст. 7 Конституції України, на практиці лишається цілком залежним від центральної влади [4].

На думку Л. Бутько, визначальною функцією будь-якої конституційної реформи слід вважати забезпечення переходу держави та права до якісно нового етапу існування. Їй підпорядковані всі державно-правові та суспільно-політичні заходи [1, с. 53-64]. Звичайно, конституційна реформа має визначальне значення для проведення усіх інших галузевих реформ. Одним з її основних завдань є встановлення механізму державної влади, який би унеможлилював узурпацію влади будь-ким з вищих посадових осіб держави, і при цьому б забезпечував єдність державної політики [2].

Як зазначає О. Святоцький, що ключовим питанням, навколо якого сьогодні точиться багато розмов і дискусій, є продовження конституційних реформ в нашій країні. Зміни до Конституції України повинні забезпечити той фундамент демократичних змін та побудови європейської демократичної держави, який дозволить розбудувати Україну як незалежну європейську державу, де кожен українець матиме своє гідне місце [6, с. 9].

Конституційна реформа в Україні почалася невдовзі після прийняття Конституції 1996 року і триває й нині. Водночас аналіз текстів законопроектів, а також ухвалених парламентом законів про внесення змін до Основного Закону України дає підстави стверджувати, що такі зміни були результатом протистояння політичних сил, використовувалися здебільшого для перерозподілу владних повноважень між законодавчою та виконавчою гілками влади, а за своїм змістом не сприяли формуванню конституційних засад громадянського суспільства. Це по-перше. А по-друге, вони були викликані переважно неналежним додержанням положень Основного Закону та відсутністю політичної волі щодо реалізації основних конституційних доктрин та принципів [7, с. 60].

Для забезпечення конституційної реформи експерти рекомендують: пришвидшити та синхронізувати напрямки конституційної реформи, які започатковані Конституційною Комісією; проводити громадські обговорення з метою врахування отриманих результатів; у парламенті почати фахове обговорення конституційної реформи, а не лише шукати компроміс, виходячи з політичних інтересів. Реформу потрібно проводити через орган установчої влади народу. При цьому парламенту необхідно: прийняти закон, який встановить порядок і спосіб підготовки проекту нової Конституції України; змінити неконституційний Закон України «Про всеукраїнський референдум», виклавши його в новій редакції [3, с. 15].

Отже, необхідність проведення конституційної реформи не викликає сумнівів. Її стратегічною метою має бути сприяння розбудові громадянського суспільства, демократизація місцевого самоврядування, децентралізація влади. На етапі проведення конституційної реформи важливим є залучення громадян до публічних обговорень окремих її складових етапів та завдань.

1. Бутько Л. В. Конституція Російської Федерації як джерело виконавчого права: повертаючись до дискусії / Л. В. Бутько, Г. Д. Ульотова // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4. – С. 53-64.

2. Чи виконує Київ вимоги ЄС? Частина 7: конституційна реформа / Європейська правда [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/2015/02/4>.

3. Реформи під мікроскопом: 2015 рік / за ред. Міського В. В., Галушки О. М., 2015. – 88 с.

4. Стрижак А. Конституційна реформа в Україні: передумови, мета та способи реалізації / А. Стрижак // Віче. – 2014. – № 23.

5. Коліушко І. Доцільність, напрямки та можливості проведення Конституційної реформи / І. Коліушко // Конституційна реформа : збірник матеріалів Центру політико-правових реформ за 2007-2013 роки / за заг. ред. І. Б. Коліушка. – К. : Москаленко О.М., 2013. – 166 с.

6. Святоцький О. Д. Пріоритети новітнього конституційного процесу в Україні / О. Д. Святоцький // Право України. – 2014. – № 7. – С. 9.

7. Солоненко О. М. Конституційна реформа: основні етапи реальних змін / О. М. Солоненко // Конституція України: шляхи вдосконалення [Текст] : матеріали круглого столу (Київ, 26 червня 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 80 с.